

POUCZENIE
O UPRAWNIENIACH I OBOWIĄZKACH POKRZYWDZONEGO
W POSTĘPOWANIU KARNYM

Osoba fizyczna lub prawna, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo, jest pokrzywdzonym w postępowaniu karnym (art. 49 § 1)¹⁾. Przedstawiciel lub opiekun pokrzywdzonego małoletniego, całkowicie albo częściowo ubezwłasnowolnionego lub nieporadnego może wykonywać jego prawa (art. 51). Osoba najbliższa lub pozostająca na utrzymaniu zmarłego pokrzywdzonego może wykonywać jego prawa (art. 52).

W postępowaniu przygotowawczym poprzedzającym wniesienie sprawy do sądu pokrzywdzony jest stroną procesową (art. 299 § 1). W postępowaniu sądowym może być stroną (oskarżycielem posiłkowym), jeżeli tego zażąda do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego (art. 53 i art. 54 § 1). W związku z tym pokrzywdzonemu przysługują wymienione poniżej uprawnienia:

1. Prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny. Nie można mieć więcej niż trzech pełnomocników jednocześnie. W zależności od wyniku procesu kosztami wynajęcia pełnomocnika może zostać obciążony oskarżony (art. 627–629). Jeżeli pokrzywdzony wykáže, że nie stać go na pełnomocnika, sąd może wyznaczyć pełnomocnika z urzędu (art. 78 § 1, art. 87 § 1 i 2, art. 88).

2. Prawo do bezpłatnej pomocy tłumacza, przy przesłuchaniu lub zapoznaniu z treścią dowodu, jeżeli pokrzywdzony nie mówi po polsku, a także – w razie potrzeby – jeżeli jest on głuchy lub niemy (art. 204 § 1 i 2).

3. Prawo do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania (śledztwa lub dochodzenia) oraz złożenia zażalenia na bezczynność organu, jeżeli w ciągu 6 tygodni od złożenia przez pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie nie został on powiadomiony o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 1, 1a i 3, art. 325a § 2).

4. Prawo do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, np. o przesłuchanie świadka, uzyskanie dokumentu, dopuszczenie opinii biegłego (art. 315 § 1 i art. 325a § 2). Jeśli istnieje obawa, że świadka nie będzie można przesłuchać na rozprawie, pokrzywdzony może wystąpić o jego przesłuchanie przez sąd. Wniosek taki może zgłosić również prokuratorowi (art. 316 § 3).

5. Prawo do udziału w czynnościach postępowania przeprowadzanych na wniosek pokrzywdzonego oraz w czynnościach, których nie będzie można powtórzyć na rozprawie, np. w przesłuchaniu świadka. W czynnościach tych może również uczestniczyć pełnomocnik pokrzywdzonego (art. 315 i art. 316). Na żądanie należy dopuścić pokrzywdzonego do udziału również w innych czynnościach (art. 317 § 1). W szczególnie uzasadnionym wypadku można odmówić dopuszczania do udziału w czynności ze względu na dobro postępowania (art. 316 § 1 i art. 317 § 2). Pokrzywdzony wezwany do osobistego stawiennictwa może usprawiedliwić swoją nieobecność spowodowaną chorobą tylko przedstawiając zaświadczenie wystawione przez lekarza sądowego. Inne zwolnienie jest w tym wypadku niewystarczające (art. 117 § 2a).

6. Prawo do udziału w przesłuchaniu biegłego oraz prawo do zapoznania się z jego pisemną opinią (art. 318).

7. Prawo dostępu do akt sprawy, w tym do przeglądania akt oraz samodzielnego sporządzania z nich odpisów i kopii (art. 156 § 1). Pokrzywdzony może też odpłatnie uzyskać odpisy i kopie z akt sprawy (art. 156 § 2). Można odmówić dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania (art. 156 § 5).

---

¹⁾ Jeżeli nie wskazano innej podstawy prawnej, przepisy w nawiasach oznaczają odpowiednie artykuły ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1749 z późn. zm.).

8. Prawo do złożenia wniosku o uzupełnienie śledztwa lub dochodzenia. Wniosek należy złożyć w terminie 3 dni od daty końcowego zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania (art. 321 § 5).

9. Prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego w celu pogodzenia się z podejrzanym i ewentualnego uzgodnienia naprawienia szkody (art. 23a). Udział w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny. Pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji są brane pod uwagę przez sąd przy wymiarze kary (art. 53 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 z późn. zm.).

10. Prawo do złożenia wniosku o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie wyrządzonej krzywdzie aż do zamknięcia przewodu sądowego (art. 49a).

11. Prawo do otrzymania informacji o uchyleniu tymczasowego aresztowania stosowanego wobec podejrzanego lub o jego ucieczce z aresztu śledczego (art. 253 § 3).

12. Prawo złożenia zażalenia na postanowienia i zarządzenia w wypadkach wskazanych w ustawie (art. 459) oraz na inne czynności naruszające jego prawa (art. 302 § 2).

13. Prawo złożenia wniosku o otrzymanie informacji o zarzutach wobec oskarżonego oraz o dacie i miejscu rozprawy albo posiedzenia sądu, podczas którego może dojść do umorzenia postępowania, warunkowego umorzenia postępowania albo skazania oskarżonego bez przeprowadzania rozprawy (art. 337a).

14. Pokrzywdzony będący obywatelem polskim lub obywatelem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej może się ubiegać o państwową kompensatę na zasadach określonych w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 325).

15. Informacje dotyczące miejsca zamieszkania i miejsca pracy pokrzywdzonego nie są ujawniane w aktach sprawy. Zamieszcza się je w odrębnym załączniku wyłącznie do wiadomości organu prowadzącego postępowanie. Można je ujawnić tylko wyjątkowo (art. 148a).

16. W razie zagrożenia dla życia lub zdrowia pokrzywdzonego lub jego najbliższych, mogą oni otrzymać ochronę Policji na czas czynności procesowej, a jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, mogą oni otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Wniosek o udzielenie ochrony kieruje się do komendanta wojewódzkiego Policji za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie albo sądu (art. 1–17 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, Dz. U. z 2015 r. poz. 21).

17. Pokrzywdzony i jego najbliżsi mogą otrzymać bezpłatną pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną w Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępem (art. 43 § 8 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 665).

18. Jeżeli sprawcy zakazano zbliżania się lub kontaktowania się z pokrzywdzonym, zakaz ten, na wniosek pokrzywdzonego, może być wykonywany także w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu ochrony (art. 611w – art. 611wc).

Pokrzywdzony jest obowiązany:

- 1) poddać się oględzinom i badaniom niepołączonym z zabiegiem chirurgicznym lub obserwacją w zakładzie leczniczym, jeżeli od stanu jego zdrowia zależy karalność czynu (art. 192 § 1);
- 2) wskazać adresata (tzn. osobę lub instytucję z danymi adresowymi) dla doręczeń w kraju, kiedy przebywa za granicą; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona

pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresata może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 138);

- 3) podać nowy adres w wypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie (tymczasowego aresztowania, osadzenia w zakładzie karnym w celu odbycia kary); w przeciwnym wypadku pismo wysłane na dotychczasowy adres zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 139).